

4.10.2016

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Asia: HE 108/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi

Motiva Oy:n näkemyksiä hankintamenettelyyn liittyvään hallituksen esitykseen

Sidosyksikkösäädökset

On hyvä ja tärkeää, että lakiehdotuksen 15. pykälässä määritellään, mitä sidosyksikköhankinta tarkoittaa. Motiva Oy on valtion sidosyksikkö ja olemme käytännössä havainneet, että sidosyksikköhankinta on käsitteenä useimmille valtionhallinnon organisaatiolle tuntematon.

Pidämme hyvin ongelmallisena lakiesityksessä ehdotettua EU-direktiiviä tiukempaa kansallista rajaa sidosyksikölle harjoittaa liiketoimintaa muiden kuin siihen määräysvaltaa käyttävien hankintayksiköiden kanssa. Emme pidä tarkoituksenmukaisena asettaa kansallisella lainsäädännöllä tiukempia vaatimuksia kuin EU-direktiivi edellyttää.

Kokemuksemme mukaan liian tiukka myynnin rajoittaminen muille kuin sidosyksikön omistajalle estää esimerkiksi osallistumisen EU-rahoituksella toteutettaviin hankkeisiin, jotka palvelevat suoraan EU-direktiivien kansallista toimeenpanoa, ja joissa Motiva Oy on ollut keskeisenä toimijana ministeriöiden (mm. työ- ja elinkeinoministeriö sekä ympäristöministeriö) ja Energiaviraston apuna. Tällaisia ovat olleet muun muassa EU:n yhteistoimintamenettelyt. Kyseisissä tapauksissa ei aiheuteta haittaa kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta. Päinvastoin tämä mahdollistaa kansallisesti kustannustehokkaimman toimintatavan vaikuttaa EU-säädöksiin jo niiden valmisteluvaiheessa.

Valtion sidosyksiköiden suhteen on selkeintä, että hankintalaissa määritellään asiakkaat, kuten on tehty Haus Kehittämiskeskus Oy:tä (27.11.2009/944) ja Tapio Oy:tä (28.11.2014/968) koskevissa laeissa. Kyseiset lait määrittelevät asiakkuudet: osakeyhtiön asiakkaita ovat valtionhallinnon virastot, laitokset, alueelliset ja paikalliset viranomaiset ja valtion liikelaitokset sekä valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot. Yhtiön asiakkaita ovat myös eduskunta sekä sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimivat yksiköt. Lisäksi yhtiön asiakkaita voivat olla Euroopan unionin hallinto ja jäsenvaltiot hallitusten välistä kehittämisyhteistyötä koskevissa hankkeissa sekä ne hallitusten väliset järjestöt, joissa Suomi on jäsen. Ehdotetun ulosmyyntirajan ei pitä koskea edellisessä lauseessa mainittuja tahoja.

Ilman tällaista tulkintaa Suomi ei pysty hyödyntämään muun muassa EU-rahoitusmahdollisuuksia järkevästi.

Motivan tarjoama neuvonta ja tuki julkisille hankintayksiköille

Motiva pitää tärkeänä, että hankintalakiuudistuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena on ollut selkeyttää lain antamat mahdollisuudet huomioida ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat hankinnoissa. Tätä selkeyttävät muun muassa 72 § merkkien käytöstä sekä 95 § elinkaarikustannuksista.

Merkittävä uudistus on, että hankintayksikkö voi nykyistä laajemmin huomioida vaikutuksia hankinnan kohteen koko elinkaaren ajalta. Lakiesityksen 72 § perustelut ovat hyvät ja kannatamme, että hankintayksikkö voi hankinnan kohteen kuvauksessa, tarjouspyynnössä esitettyjen kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteissa tai sopimuksen toteuttamisen ehdoissa vaatia tiettyä merkkiä näytöksi siitä, että hankinnan kohde vastaa vaadittuja ympäristöominaisuuksia, sosiaalisia ominaisuuksia tai muita ominaisuuksia.

Lakiehdotuksen soveltaminen näiltä osin edellyttää kuitenkin puolueetonta tietoa ympäristövaikutusten todentamismahdollisuuksista, eri merkintöjen vaatimuksista ja saatavilla olevista elinkaarikustannusten laskentatyökaluista.

Kuten esityksessä todetaan, Motiva Oy tarjoaa julkisille hankintayksiköille neuvontaa kestäviin hankintoihin liittyvissä asioissa. Toimintaa rahoitettiin vuosina 2012–2015 ympäristöministeriön kokeiluhankkeena, vuonna 2016 rahoitus on pienentynyt neljännekseen. Neuvontapalvelun tarkoituksena on helpottaa valtioneuvoston strategisten tavoitteiden ja Suomen ympäristöoikeudellisten velvoitteiden soveltamista julkisissa hankinnoissa. Hankintayksiköiden ja yritysten kanssa yhdessä kehitettävillä hankintaohjeilla ja työkaluilla edistetään bio- ja kiertotalouden, puhtaiden ratkaisujen sekä uusien tuotteiden ja palveluiden kysynnän kasvua ja kilpailukykyä. Kestävien hankintojen neuvontapalvelu on kustannustehokas tapa kehittää hankintayksiköiden osaamista ja yhtenäistää toimintatavat julkisissa kilpailutuksissa. Yhteistyötä valtion rahoituksella neuvoa antavien organisaatioiden välillä on tärkeää tehostaa entisestään vaikuttavuuden saavuttamiseksi. Neuvonnan eri palveluihin kohdistettujen resurssien on oltava tasapainossa valvonnan resurssien kanssa. Ammattitaitoisella ja koordinoidulla neuvonnalla vähennetään valvonnan tarvetta.

MOTIVA OY

Jouko Kinnunen, toimitusjohtaja